

RESMÎ YAZIŞMALARDA YAPILAN TÜRKÇE HATALARI

Dil, insanlar arasında anlaşmaya, iletişim kurmaya yarayan bir araçtır. Dile ne ölçüde hâkim olursak meramımızı o derece doğru anlatır, doğru iletişim kurarız. Dil bir toplumu millet yapan unsurların en önemlisidir. Dilin gücü ile milletin gücü arasında paralel bir ilişki vardır.

İngiltere Kralına sormuşlar; Büyük Britanya İmparatorluğu ile donanma arasında tercih yapmak zorunda kalsanız hangisini tercih edersiniz? Kral cevaplamış; tabii ki donanmayı, donanma oldukça imparatorluğu yeniden kurarız. Donanma mı? İngiltere mi? sorusunu, tabii ki İngiltere diye cevaplamış. İngilteresiz donanma neye yarar? İngiltere mi? İngilizce mi? Diye sormuşlar. “Tanrı İngilizleri böyle bir tercih yapmaktan korusun.” Dedikten sonra ilave etmiş; böyle bir tercih yapmak zorunda olsaydım şüphesiz İngilizce’yi tercih ederdim. Bir millet dilini korudukça, millettir. Millet olduğunun farkında olan toplum da er geç vatanına kavuşur.....

Bir dilin zenginliği kadar, O’nun hatasız ve doğru olarak kullanılması da önemlidir.

Son yıllarda Türkçe de bozuldu, Türkçe’nin yazılı anlatımı da...

Nasıl bozulmasın ki:

“Mehlika Sultan” a aşık olan şairlerin yerini “Vesikalı Yâr” e aşık olan şairler aldı...

Türkçeyi Falih Rifki Atay’lardan, Ahmet Hamdi Tanpınar’lardan, Orhan Boran’lardan, Zafer Celasun’lardan, Jülide Gülizar’lardan İslam Çupî’lerden, Metin Akpınar’lardan öğrenen nesiller yerini; Türkçeyi Beyazıt Öztürk’lerden, Mehmet Ali Birand’lardan , Erman Toroğlu’lardan , Şahan Gökbakan’lardan öğrenen nesillere bıraktı...

1940’lı 1950’li yıllarda liselerde edebiyat derslerine, Ahmet Hamdi Tanpınar, Behçet Necatigil, Orhan Şaik Gökyay, H.Nihal Atsız, Faruk Nafiz Çamlıbel, Oktay Akbal , Arif Nihat Asya, Ahmet Kutsi Tecer, Sabahattin Eyüboğlu giriyordu. Bugün, O çapta hocalar bırakın liseleri üniversitelerde yok...

Lise eğitimindeki olgunluk sınavlarının, bitirme sınavlarının yerini, testlerle bilgi ölçmeye çalışan eğitim anlayışı aldı...

Dünya Klasiklerini okumadan ortaokulu bitiremezsiniz eskiden. Şimdi, hayatında tek bir roman tek bir hikaye okumamış üniversite mezunlarıyla dolu etrafımız...

Ve ister istemez, bu bozulma kamu kurumlarının yazışmalarına da yansdı...

Kalıplaşmış cümleler, anlamını bilmeden kullanılan yabancı kökenli kelimelerden kaynaklanan anlam kaymaları, sıkça yapılan yazım (imlâ) hataları...

Toplumlarda iki kesimin dili doğru ve hatasız kullanması beklenir...

1)Sanatçılar (yazarlar, şairler, tiyatro sanatçıları)

2)Kamu görevlileri.

Eskiden kamu görevlileri için iki kavram kullanılırdı: “Kâtip” ve “Kalem Efendisi”

Katip, Arapça kökenli bir kelime olup "ktp" kökünden gelmektedir. Aynen kitap, kütüphane, kitaplık, kitabe gibi... Yazıcı, yazman anlamına gelen bu kelime; okumuş, bilgili, kültürlü, kusursuz yazan anlamına kullanılmaktaydı...

Kalem Efendisi; adı üzerinde, kaleme hükmeden, iyi yazan, hatasız yazan anlamında bir kelimeydi..

Peki; günümüzün kamu görevlileri için "Kalem Efendisi" demek mümkün mü?

Bırakınız sıradan yazıları; tamimler, genelgeler, yönetmelikler hatta kanunlar Türkçe yazım hatalarıyla, anlam kaymalarıyla dolu...

Resmi yazışmalardaki şekli hataları asgariye indirmek, resmi yazışmalarda uygulama birliği sağlamak amacıyla hazırlanan, "Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik" 18.10.2004 tarih ve 8125 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla kabul edilerek, 2.12.2004 gün ve 25658 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdi. Söz konusu yönetmelik, yazıların şekli şartlarını belirlemektedir.

Yönetmelikte Türkçenin kullanımı ile ilgili olarak;

"Yazı, Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan İmla Kılavuzu ile Türkçe Sözlük esas alınarak dil bilgisi kurallarına göre yazılan Türkçe ile yazılır.

Metinde zorunlu olmadıkça yabancı kelimelere yer verilmez ve gereksiz tekrardan kaçınılır. Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan İmla Kılavuzu'nda bulunmayan kısaltmaların kullanılmasının zorunlu olduğu durumlarda, kısaltmanın ilk kullanıldığı yerde parantez içinde kısaltmanın açık biçimi gösterilir."

Hükmü yer almaktadır.

Resmi yazışmalarda bu yönetmelik hükümlerine hâlâ uyulmamaktadır. Örneğin Yönetmeliğin 8. Maddesinde "Bilgisayarla yazılan yazılarda "Times New Roman" yazı tipi ve 12 karakter boyutunun kullanılması esastır." Denilmesine rağmen, resmi yazışmalarda çok farklı yazı tipleri kullanılabilir. Keza, yönetmelikteki paragraf başı, satır arası vb. ölçütlere de genelde riayet edilmemektedir.

Ama asıl acı olanı resmi yazışmalarda yapılan Türkçe yazım hatalarıdır.

Resmi Yazışmalarda yapılan yazım hatalarından bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz;

1- Kendisi Çoğul Olan Kelimelere, "lar, ler" eki eklenmektedir.

Özellikle Arapça kökenli sözcüklerde bu hataya düşülmektedir.

Örneğin çoğul olan; Evrak (tekili varak), eşya (tekili şey), personel, eşkıya (tekili şaki), tadilat (tekili tadil) , tahsilat (tekili tahsil), biz, siz, gariban (tekili garip) , meşrubat (tekili meşrub), emval (tekili mal) kelimelerine , "ler, lar " eki getirildiğini çok sık görmekteyiz.

Hatta, çoğul bazı kelimelere (örneğin;evrak) çoğul eki (ler,lar) getirmek galat-ı meşhur(*) olmuştur.

2- Bazı kelimeleri hatalı yazmak çok yaygındır.

Beynelmilel yerine beynelminel, inisiyatif yerine insiyatif, seremoni yerine seramoni , bihaber yerine birhaber , inkılap yerine inkilap , unvan yerine ünvan, sürpriz yerine süpriz , kupür yerine küpür , matematik yerine matamatik, makine yerine makina , program yerine proğram, yalnız yerine yanlız, zarafet yerine zerafet kelimelerini çok yaygın olarak kullanılmaktadır.

Son yıllarda word ve benzeri yazı programlarında yazım denetiminin yaygınlaşmasıyla bu hatalı kullanımlarda önemli ölçüde bir azalma olmuştur.

3- Bağlaçların kullanımında çoğu kez hatalar yapılmaktadır.

Ki ve de, da (dahi anlamındaki) bağlaçları ayrı yazılır. Bağlaç olan “ki” cümleye açıklama anlamı verir. Cümleden çıkarıldığında anlam bozulmaz. Ki bağlacının ayrı yazımının istisnaları da vardır. Örneğin; belki, hâlbuki mademki, meğerki, oysaki, sanki kelimeleri bitişik yazılır. Ancak, meğerki, mademki, oysaki kelimelerinin de çoğu zaman ayrı yazıldığını görmekteyiz. Sıfatlara (buradaki, şuradaki, arkadaki, öndeki vb) ve isimlere (Ankara’daki, elmadaki, ağaçtaki vs.) ek olan “ki” ler bitişik yazılması gerekirken, çoğu kez, ayrı yazılmaktadır.

Bağlaç olan da, de (dahi anlamında) ayrı yazılır. Kendisinden önceki kelimenin son ünlüsüne bağlı olarak ünlü uyumlarına uyar. Ayrı yazılan da, de hiçbir zaman ta, te biçiminde yazılmaması gerekirken, bazen bu kurala uyulmamaktadır.

Da, de bağlacının bulunma durumu eki olan -da, -de, -ta, -te ile hiçbir ilgisi yoktur. Bulunma durumu eki getirildiği kelimeye bitişik yazılır: deve de (deve-de) kulak, evde (ev-de) kalmak, yolda (yol-da) kalmak, ayakta (ayak-ta) durmak, çantada (çanta-da) keklik. İkide (iki-de) bir gibi. Uygulamada çoğu zaman bulunma durumu eki olan -da, -de, -ta, -te eklerinin, dahi anlamındaki de, da bağlaçları gibi ayrı yazıldığı görülmektedir.

4- Pekiştirmeli sıfatlar da çoğu kez hatalı olarak ayrı yazılmaktadır.

Pekiştirmeli sıfatlar bitişik yazılır: apaçık, apak, büsbütün, çepeçevre, çırpıplak, çırılçılak, dümdüz, düpedüz, gömgök, güpegündüz, kapkara, kupkuru, paramparça, sapasağlam, sapsarı, sırsıklam, sırlıklam, sipsivri, sapsarı.

Ancak, çoğu resmi yazıda pekiştirmeli sıfatların da ayrı yazıldığını görmekteyiz.

5- Sayı sıfatları ile çoğul olduğu vurgulanan isimlere çoğul eki getirildiği görülmektedir.

Sayı sıfatı ile çoğul olduğu vurgulanan isimlere çoğul eki takılmaz. Ağacın altında beş koyun var. Cümlesi doğrudur. Çoğul vurgusu isime yapılırsa sayı sıfatı kullanılmaz. Ağacın altında koyunlar var. Cümlesi de doğrudur. Ama; “Ağacın altında beş koyunlar var” cümlesi hatalıdır.

6- Sunulmuştur. Arzederiz. Garipliği.

Ast makamların, üst makamlara yazdığı resmi yazılar, genellikle “Ekte sunulmuştur. Arz ederiz.” Cümleleriyle biter. Oysa , “arz etmek” sunmak kelimesinin Arapça’sıdır. Bu cümlelerin Türkçe’si “Sunulmuştur. Sunarız” anlamına gelmektedir. Resmi yazışmalarda bu garipliğe de son verilmesi gerekir diye düşünüyorum.

7- Gerekli durumlarda da ünlüler üzerindeki inceltme işareti kullanılmamaktadır.

Toplumda; “TDK harflerdeki şapkayı kaldırdı” şeklinde yaygın ve yanlış bir kanaat var. Bu kanaat resmi yazışmalara da yansımıştır. Bu nedenle, pek çok resmi yazıda hâlâ yerine hala, kâr yerine kar kelimeleri kullanılarak anlam kaymalarına yol açılmaktadır. TDK ünlüler üzerindeki inceltme işaretini kaldırmamış ama

önemli ölçüde azaltmıştır. TDK tarafından yayımlanan İmlâ Kılavuzu'nun "Ünlüler üzerinde düzeltme işareti" bölümünde düzeltme işaretinin kullanıldığı yerler hakkında ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır.

Buna göre;

1. Yazılışları bir, anlamları ve okunuşları ayrı olan kelimeleri ayırt etmek için, okunuşları uzun olan ünlülerin üzerine düzeltme işareti konur: adem (yokluk), âdem (insan); adet (sayı), âdet (gelenek, alışkanlık); alem (bayrak), âlem (dünya, evren); aşık (ayak bileğindeki kemik), âşık (vurgun, tutkun); hala (babanın kız kardeşi), hâlâ (henüz); şura (şu yer), şûra (danışma kurulu).

2. Arapça ve Farsçadan dilimize giren birtakım kelime ve eklerde g, k, l ünsüzlerinin ince okunduğunu göstermek için, bu ünsüzlerden sonra gelen a ve u sesleri üzerine düzeltme işareti konur: dergâh, gâvur, ordugâh, kâr...

3. Nispet i'sini göstermek için düzeltme işareti kullanılır: ahlâkî, dahilî, dünyevî, edebî, fikrî, haricî, iktisad î, insanî, medenî, sıhhî, siyasî.

8- Noktalama işaretlerinin kullanımında önemli hatalar yapılmaktadır.

Noktalı virgül (;) ve iki nokta (:) hatalı yerlerde kullanılmakta, noktalı virgülden sonra küçük harfle devam edilmesi gerekirken büyük harfle başlanmakta, virgölün kullanımında da önemli hatalar yapılmaktadır.

Resmi yazışmalarda yapılan yanlışlara ilişkin örnekleri artırarak onlarca sayfa yazmak mümkün. Burada en yaygın Türkçe hatalarından örnekler verilmeye çalışılmıştır.

Konuya ilişkin daha detaylı bilgi edinmek isteyenlerin, TDK internet sitesini (<http://www.tdk.org.tr>) incelemelerini, internetten e-kitap formatında indirebilecekleri, "Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları" arasında yayınlanan "Türkçenin Güzel Kullanımı" adlı kitaba göz atmalarını önerebilirim.

Ne diyor Fazıl Hüsnü Dağlarca; "Türkçem benim ses bayrağım..."

Ses bayrağımızın da, al bayrağımızla birlikte ilelebet dalgalanacağı, Türkçe'nin doğru konuşulduğu, doğru yazıldığı bir Türkiye özlemiyle...

* Galat-ı meşhur, kelime veya deyimlerin yaygın olarak yanlış bir biçimde kullanılması sonucu, doğrusunun yerini alması halidir. "Herkesin uyguladığı yanlış" denebilir.